

KISGRAFIKA

52. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület”.

Postacím: 1538 Budapest, Pf. 519., internetcím: www.kisgrafika.hu

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Ürmös Péter, V. Tóth Kornélia

Felelős kiadó: Palásthy Lajos titkár; e-mail: info@kisgrafika.hu

Kerégyártó László grafikája, CAD (2009), 70×83

T A R T A L O M

Vasné Tóth Kornélia: A Nap színt ad a virágnak, a Művészet az Életnek

Árpás Károly: Bakacsi Lajos metszetei a Kalevipoeghez

Mayer József: Kései emlékezés Gönczi-Gebhardt Tiborra (1902-1994)

Vasné Tóth Kornélia: Az ex libris 100 éve kerek évfordulókon (1903–2003)

Padné Szabó Mária: Egy ajkai kiállítás megnyitószövege

Tilhof Endre: Ajkai Kisgrafika Barátok köre

HÍREK – LAPSZEMLE – KÖNYVESPOLC

2013/2

A NAP SZÍNT AD A VIRÁGNAK, A MŰVÉSZET AZ ÉLETNEK

*Elhangzott 2013. május 3-án
az „Exlibris KBK a H13-ban” c. kiállítás megnyitóján*

Tisztelt Jelenlévők! Kedves Grafikabarátok!

A Kisgrafika Barátok Köre ex libris kiállítására gyűltünk össze mindannyian. A kiállítás mottójául álljon itt a századelő, a szecesszió kora neves és sokoldalú művésze, Rozsnyay Kálmán (1872–1948) színész, újságíró, grafikus, neves ex libris gyűjtő egyik könyvjegyén is olvasható jelmondata: „*A Nap színt ad a virágnak, a Művészet az Életnek.*” A jelen kiállítás is ezen gondolat jegyében fogant.

A tárlat a művészet egy speciális, manapság talán kissé háttérben meghúzódó területébe, a kisgrafikák, ezen belül elsősorban az *ex libris*ek (könyvjegyek) és a jelesebb évfordulóokra, eseményekre készített *alkalmi grafikák* világába nyújt betekintést.

Moskál Tibor fa- és linómetszete, X2/X3 (1974), 45×90

Vannak köztünk, akik már sokszor találkoztak az *ex libris* szóval, maguk is *ex libris* készítők, ill. gyűjtők. Mások a kifejezést esetleg csak a könyvhöz kapcsolódva ismerik, és kevésbé értik, miért nem könyvbe ragasztva láthatják a kiállításon. Az *ex libris*ek külön grafikai lapként való gyűjtése és kiállításon való szerepeltetése nem régi keletű, a XX. században terjedt el. A könyvjegygyűjtés kezdetben ugyanis még szorosan összefonódott a bibliofiliával, a könyvgyűjtéssel. A könyvjegy eredeti funkciójában a könyvhöz kötődött, a könyvet díszítette, a könyvművészettel együtt virágzott és újult meg. Az *ex libris* a könyv kötetablájának belső oldalára ragasztva jelölte a tulajdonost. Erre utal az *ex libris* szó jelentése is: könyvei közül való, könyveiből. Magyar gyűjtők körében az *Ex libris X Y, az X Y könyve, tulajdona, könyvtárából, könyvei közül, könyvespolcáról, gyűjteményéből* szerkezetek szokásosak. Az *ex libris* megjelölésére a régi időkben használták a *könyvgyűjtő címer, könyvjelző, könyvtár-jegy, könyvgyűjtő-jelvény* kifejezéseket is.

A kézzel írott kódexek világa után a nyomtatott könyv, ezzel párhuzamosan a szélesebb körű könyvgyűjtés hozta magával az *ex libris* iránti igényt a XV–XVI. században.

Az *ex libris* készítése kezdetben még arisztokratikus szenvedélynek minősült, rajta a nemesi családokat reprezentáló címer szerepelt. Gazdagabb emberek engedhették meg maguknak, hogy réz- vagy fametsző mesterekkel tulajdonosi voltukat jelző kis vignettát készíttessenek nagy példányszámú könyvtárukba. Az *ex libris* funkciója tehát a legősibb kézíratos bejegyzések szerepét továbbvivő possessorjelölés volt. A

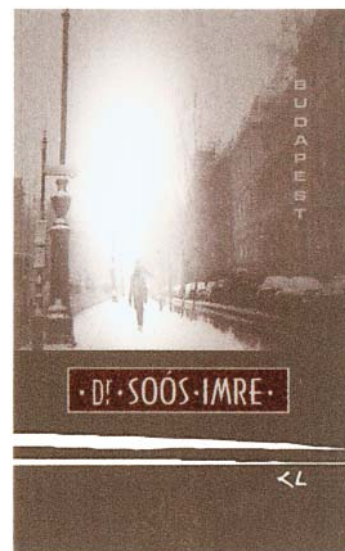
mai napig meghatározó a műfaj életben tartásában a mecénások, megrendelők személye.

A XVI–XIX. századból kb. 1000, jórészt heraldikus magyar *ex libris*t ismerünk, melyeken a címeres ábra gyakran latin, részint német jelmonddal egészül ki.

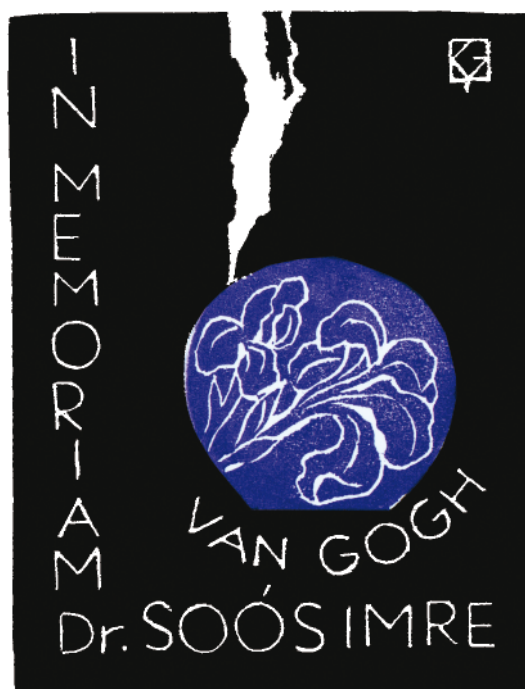
A XX. század elején uralkodó új stílusirányzat, a szecesszió – nemzeti kereteket átlépő általános korstílusként – különösen inspirálta a kor művészeit, másrészt a magyarországi könyvkiadás fellendülését hozta. Megjelent a heraldikust háttérbe szorítva a szimbolikus

jelentéstartalmú *ex libris*, melyben az ábra jellemzően utal a tulajdonos személyére, és a feliratok, szövegközlemények is többségükben a kompozíció szerves részeivé válnak. A feliratok időnként tájékoztatást nyújtanak a tulajdonos neve mellett a foglalkozásáról, lakcíméről, gyűjteménye speciális egységeiről is. A könyvjegyek kivitelükben egyre igényesebbek lesznek, egyre nagyobb szaktudást, korszerűbb – és változatosabb – technikát követelnek, a mind értékesebb grafikák immár önálló műként is elismerést nyernek. Ekkoriban válik az *ex libris* eredeti funkciójától elszakadva, a könyvtől eltávolodva, fokozatosan önálló grafikai lappá, „*quasi ex librissé*”, „*cédula grafikává*”, *cseretárggyá*. Ezzel összefüggésben a művész is kilép a korábban még gyakori anonimitásból, egyre többször jelenik meg a neve vagy monogramja, aláírása a lapokon, és feltűnnek a nagy alakú *ex libris*ek is.

A műfaj e virágzása *kiállítások, pályázatok, katalógusok, kiadványok* megjelentetését hozta magával. Megalakultak a

*Kerékgyártó László grafikája,
CAD (2006), 72×43*

*Köhegyi Gyula fa- és linómetszete,
X2/X3 (2013), 90×70*

gyűjtők első szervezetei, nemzetközi és hazai szinten is. 1903-ban megrendezésre került az első magyar ex libris kiállítás az Iparművészeti Múzeumban, Czákó Elemér szervezésében. 1909-ben létrejött a *Szent-György-Czéh Magyar Amatőrök és Gyűjtők Egyesülete*, 1932-ben a *MEGE, a Magyar Exlibris és Grafikagyűjtők Egyesülete*. A második világháború okozta megtorpanás után 1959-es megalakulásától mindeztől fogva történetlenül áll fenn a *Kisgrafika Barátok Köre*.

Napjainkban, a XXI. században újjá feltehetjük a kérdést, ki, és milyen célból készített ex librist? Az ex librisek többsége ma már albumba, gyűjteménybe kerül, ill. csere tárgyként funkcionál. A könyvjeggyűjtés a műgyűjtés egy ága lett, az ex libris olyan értéktárgy, képzőművészeti alkotás, mint a festmény, a szobor, az érem stb., a modern kor embere gyűjtőszennvedélyének egy tárgya. Kis helyigénye miatt magángyűjtők is nagy számban foglalkoznak a gyűjtésével, de intézményekben, múzeumokban, könyvtárakban is találkozhatunk kisebb-nagyobb ex libris gyűjteménnyel. Jó példa erre az Iparművészeti Múzeum, a Mezőgazdasági Múzeum, a szerencsi Zempléni Múzeum, ill. munkahelyem, az Országos Széchényi Könyvtár.

Az egyesületek közül a Kisgrafika Barátok Körét emelem ki, mint amely archívumában nagy ex libris anyaggal rendelkezik. Jelen kiállítás anyaga is ebből a gyűjteményből került válogatásra. A XX–XXI. század jeles alkotói közül a kisgrafika terén kiemelkedő teljesítményt nyújtottak, a Kisgrafika Barátok Körével aktív kapcsolatot ápoltak-ápolnak: *Andruskó Károly, Bálint Ferenc, Baász Imre, Bagarus Zoltán, Bakacsi Lajos, Blahó József, Bordás Ferenc, Budai Tibor, Csiby Mihály, Fery Antal, Gácsi Mihály, Havasi Tamás, Horváth Hermina, Menyhárt József, Kékesi László, Kerékgyártó László, Kopasz Márta, König Róbert, Kőhegyi Gyula, László Anna, Menyhárt József, Moskál Tibor, Müller Árpád, Nagy Arisztid, Nagy László Lázár, Olexa József, Perei Zoltán, Sajtos Gyula, Sós Zsigmond, Sterbenz Károly, Stettner Béla, Tavaszy Noémi, Takács Dezső, Ürmös Péter, Vályi Csaba, Varga Edit, Varga Péter András, Várkonyi Károly, Vén Zoltán, Vincze László* grafikusok. A kiállításon többük alkotásaiból láthatunk ízelítőt. A technikai sokféleség, bravúros, aprólékos kidolgozottság mellett nem feledhetjük, hogy minden egyes alkotás betekintés kultúrtörténetünk egy-egy szeletébe, utal művelődéstörténetünk jeles alakjaira, eseményeire. A számos portrégrafika történelmünk-irodalmunk jeles személyeinek állít emléket, ill. a grafikákon közvetetten a készítő személye is bemutatásra kerül – mindez természetesen sűrítetten, a kis felület adta lehetőségek keretei között. A megrendelők közt *magánszemélyeket*, ill. *intézményeket* egyaránt találhatunk, azaz egyéni könyvgyűjtők, ill. könyvtárak, intézmények, szervezetek számára készített könyvjegyek is szerepelnek a kiállítottak között.

Az egyéni könyvjeggyűjtők sorában külön figyelmet és méltatást érdemel az idén elhalálozott *Soós Imre* (1921–2013) jogász személye. Soós Imre 1960-ban lépett be a Kisgrafika Barátok Körébe. Művészetbarát Körét szervezett, több száz publikációja jelent meg művészeti folyóiratokban. A gyűjtés terén Van Gogh (1853–1890) témájú ex librisek készíttetésére szakosodott. Hazánkban és külföldön is sokat tett a holland festőművész emlékezetének ápolásáért. Nagy segítséget jelentett a Neunenben 2010-ben megnyíló Van Gogh Múzeum felállításában, Van Gogh tárgyú ex librisai, érmei, cikkei számos kiállítás alapját jelentették. Soós Imre könyvjegyeiből 2011-ben, 90. születésnapján kiállítás volt megtekinthető a Kisgrafika

Barátok Köre rendezésében a Józsefvárosi Galériában. Az ott szereplő tablók mindegyike jelen kiállításnak is részét képezi (8 tabló, 55 kisgrafika). A Soós Imre nevére készült ex librisek ábrájukban a világhírű holland festőművész alkotásainak adaptációi, kalapos önarcképpel, napraforgóval, tájképekkel, földművelő emberekkel. Ezek alkotói közt *Kőhegyi Gyula, Stettner Béla, König Róbert, Vályi Csaba, Vincze László, Ürmös Péter, Bálványos Huba, Andruskó Károly, Nagy László Lázár, Vén Zoltán, Horváth Hermina* grafikusok neveit emelem ki.

Végezetül, visszatérve a kiállítás mottójául választott jelmondatra, „*A Nap színt ad a virágnak, a Művészet az Életnek*” – a művészet hivatása, hogy életünkbe színt, szépséget, értéket hozzon. A valóság se nem szép, se nem csúf, se nem rossz, se nem jó, sőt, értelme sincs semmi, amíg a művész értelmet nem ad neki, ihlettel, látomással, lelke teremtő erejével szépséget, igazságot és jóságot nem lehel belé (Ottlik Géza). Ezt a teremtő folyamatot hivatottak közvetíteni a kiállított ex librisek, kisgrafikák, melyek megtekintéséhez jó időtöltést kívánok. Köszönöm a figyelmet!

Vasné Tóth Kornélia

BAKACSI LAJOS METSZETEI A KALEVIPOEGHEZ

*Elhangzott 2013. március 8-án
a szegedi Somogyi-könyvtár kiállítás megnyitóján*

A hely kapcsolódása

Az alkotás nemcsak a művészt és a befogadót kapcsolja össze, hanem ha illusztráció, akkor alkotót és az illusztrátort, valamint a művet is. Ha pedig fordításról van szó, akkor ezen kívül a népeket és a kultúrájukat.

Oly sok Bakacsi Lajos kiállítás volt itt a Somogyi-könyvtárban, hogy nem kívánom részletezni. Szinte a művész műhelyébe kapunk bepillantást.

A Somogyi Könyvtár már korábban is kapcsolódott az észak-irodalomhoz. Az 1970-es évek végén meghívták a kor legnagyobb észak-íróját, Jaan Krosst, aki lefordította *Az ember tragédiáját*. Korábban is, ma is érvényes a goethei gondolat. Az Európai Unió alkotmányának megfelelően szükséges az etnikai hagyományokkal, sajátosságokkal való ismerkedés: az elfogadáshoz kell az ismeret.

Így lett a Somogyi Könyvtár Szeged és a Dél-alföldi Régió kultúrtengelye.

A vendégek kedvéért idézem egy versemet: *Messze van Észország...*

Eestima on kaugel	Messze van Észország
Eestima pole kaugel	Nincs távol az Ész-föld
Eesti elab oma poegade südames	A haza ott él fiai szívében
Ja mina laulan koos eestlastega	És én észtekkel dalolok

Alkotótársamról, Bakacsi Lajosról

Szeretnék kezdetben barátom életéről néhány szót szólni, külön kiemelve azokat az elemeket, amelyek segítettek egymásra találni.

Az 1949-ben született művész első kiállítása 1968-ban volt! 1968-1972 között rajz-földrajz szakos tanári diplomát szerzett a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán. Ugyan álláshoz nem jutott, de 1972-ben a Déri Miksa Kollégium

9 *Tule sa, lauliku-targa tütar!*
Jõua Endla järve' esta;
Pikalt ju hõbedases peeglis
Siidihiuksid silitasid.
 13 *Võtkem tõe voli, vanad varjud!*

Jövel, te dallal-varázsló hajadon!
Érkezz Endlának tavából;
Már soká fészülted ezüst
Fejéked fényes tó-tükörben.
Aldott árnyak, tárjuk fel tetteket!
 (fordította Árpás Károly)

nevelőtanáráként linómetsző kört szervezett; innen jutott el Cs. Pataj Mihály és Kopasz Márta segítségével a kisgrafiku-
 si területhez. Először 1986-ban Utrechtben járt külföldön, a FISAE, a Kisgrafika-barátok Nemzetközi Szervezetének Találkozóján. Buday György nyomdokain tovább haladt. Lírai és népi motívumokat felhasználó veretes grafika az övék. Bakacsi ellátogatott Erdélybe, Buday György hazájába, benyomásokat, tapasztalatokat szerezni az ottani tájról és az ottani alkotókról. Később Hollandiába, Franciaországba és Olaszországba is eljutott kiállításokra, tanulmányutakra. 2000-re már olyan szinten ismerte a számítógépes grafikát, hogy tanította is.

Először véletlenszerűen a Déri Miksa Gépipari Kollégiumban futottunk össze. Akkor már hét éve ott dolgozott, amikor 1979-1980-ban „feketemunkás” voltam, s értesültem szakkörreiről. Később a Zalka Máté Általános Iskolában hallottam róla (1955-1963 között itt tanult), én meg 1980-1982 között felső tagozaton itt tanítottam. Majd a Vedres István Építőipari, Műszaki Szakközépiskolában voltunk kollégák 1982-88 között (ő 1980-2009 között munkálkodott ott).

Bakacsival, az emberrel, már korábban barátságot kötöttem, ám amire fölfigyeltem, az az *Orfeusz és Euridiké* című kiállítása volt 1987-ben a szegedi Ifjúsági Ház Galériájában. Akkora élmény volt, mely azóta is kihívás számomra; írnek egy ciklust, ha ismét láthatnám!

Közös könyveink alapjául az ex librisei és a kisgrafikai kiállításai szolgáltak, melyek anyagát már keletkezés közben is láthattam. Csak felsorolom: Utrecht, Hollandia (1986); EL Szapporo, Japán (1992); EL Gyula – Ex libris biennálé (Erkel az ex librisen 1993); Beius, Románia (Kisgrafikai kiállítás 1994); Tajpej, Tajvan (Kisgrafikai kiállítás 1994); Milánó,

Olaszország (1994); EL Gyula – Ex libris biennálé (Dürer az ex librisen 1995); Chrudim, Csehország (1996); EL Szeged, Somogyi Könyvtár (2004).

Óriási szerencsémre sikerült rábeszelnem a művészt, hogy készítsen képeket alkotásaimhoz: így lettünk alkotótársakká! Közös munkáink: *AZ ÍGÉRET IGÉZETE*, Versek Bakacsi Lajos illusztrációival (Vedres István Építőipari Szakközépiskola, Szeged, 1986); *TÜKÖRKÉP – TÜKÖRKÉNT* Versek és fordítások Bakacsi Lajos képeivel, Szeged, 1991 [A gép-kézirat a Püski Kiadónak volt benyújtva, sikertelenül, meg el is veszett]; *Venus játszadozása in hortis és szíved_{mkben}* (minuscula-apocrif) – Bakacsi Lajos képeivel, Bába és Társa Kiadó, Szeged, 2005 (számítógépes grafikák); 2005-től 30 PowerPointban művészettörténeti segédanyagot készítettem, melyhez segédanyagom volt a NYOMKÖVETÉS Művészettörténeti vázlatok (gép-kézirat) Szeged, 2005. Végül mindezt megkoronázta a Fr. R. Kreutzwald: *KALEVIPOEG Észt nemzeti eposz* Árpás Károly fordításában, Bakacsi Lajos metszeteivel, Hungarovox Kiadó, Budapest, 2012. Kezdetben linómetszete-
 tetek készített, melyeket számítógépes grafikákká alakított át.

Az illusztrátor felkérése

Amikor 1983 tavaszán Észtországban jártam, az élő nyelv mellett megismerkedtem az észt grafikai hagyományokkal is. Akár a finnnekél a *KALEVALA*, az észteknel a *KALEVIPOEG* óriási ihlető téma. Nemcsak a könyvekre, képekre, filmekre lehet rákeresni, hanem ajánlom a figyelmükbe a budapesti Magyar-Észt Intézet anyagait.

Ezért lett fontossá számomra Bakacsi Lajos munkássága. Metszetei, ex librisei felkeltették a figyelmem. Hogy miért a metszetet választottuk? Egyrészt a düreri hagyomány folytatása volt a fontos: *a lényeg kiemelése a kompozíció segítségével*. Másrészt a XIX-XX. század fordulójának észt szecessziója jelentősnek tartotta *a fekete-fehér megvalósítást: ez biztosítja a rész-egész viszonyát, valamint sugallja a tragikumot is!*

Sokat beszélgettem a barátommal erről. Ahogy készült a fordításom, mindig küldtem neki az első változatokat, hogy legyen elég ideje megtalálni a számára fontos témát, gondolatot. Szerettem volna, ha a 150. évfordulóra kiadhatjuk az észt nemzeti eposz első teljes magyar nyelvű fordítását! Bár pénzügyi okok miatt nem sikerült 2012 júniusára megjelentetni, ám az Észt Kultúralap támogatásával a Hungarovox Kiadó publikálta 2012. december 12-én.

A Kalevipoeg-képekről

Szeretném hangsúlyozni: a kiállítás nem pusztán illusztráció.

Megbeszéltük, hogy minden képhez csatoljuk az ihletet/ötletet adó sorokat eredeti nyelven és fordításban. Így már nem sima szemléltető művekről van szó, hanem önálló, egyedi alkotásokról! A képek sorrendje követi Kreutzwald alkotásának tartalmi sorrendjét, ám az áttekintéshez más megközelítést választottam.

Az első tematikus egység *a szereplők* ábrázolása. Kikkel találkozhatunk? Kalevipoeg (00= cím); Endla (01= ajánlás); a finn varázsló (07= 5. ének); Kalevipoeg a sorsolt, választott király (10= 8. ének); Sarvik-apó (16= 14. ének); Olevfi, a városépítő (17=15. ének); és a honvédő Kalevipoeg (19= 17. ének).

A művész jellemeket, valamint személyiségeket érzékel-
 tet! Ha földidezzük az eposz tartalmát, akkor megértjük, hogy a portréban is járatos alkotó miért olyanak mutatja be őket,

172 *Laulukeermed kerkimaie,
Kargasivad körvadesse;
Piiga kena pillikene,
Neiulikku noori heale,
Laululinnu lõksatusel
Niida kulda kukkusivad
Kui see kätu kuusikussa,
179 Kännilindu lepikeussa.*

*Ének fozslányai érkeztek,
A fülébe szállingóztak;
Leány megejtő éneke,
Dalos szűznek a csengő hangja,
Énekesmadár csattogása
Aranyfonalat kakukkolt,
Mint a kakukk a fenyvesben,
Fülemüle égeresben.*

(fordította Árpás Károly)

amilyenek láthatjuk a metszeteken. Ugyanis nem pusztán személységképről van szó, hanem a szituáció érzékeltetéséről is.

A második téma az *eposzi események* idézése. A majdani olvasók meg fogják érteni, hogy miért ezeket a tartalmakat emelte ki a művész. A gyermekkori magány – az árva Kalevipoeg (05= 3. ének); a szigeti lány varázsa (06= 4. ének); a kardkóvácsolás (08= 6. ének); a tengeri jelenés – a szigeti lány Kalevipoeggel (09= 7. ének); az idegenek támadása (11= 9. ének); a deszkahordás – Kalevipoeg (13= 11. ének); a Repülő indulása (18= 16. ének); a harc (20= 18. ének) és a honvédó háború – Kalepieg kürtől (22= 20. ének).

Szeretném hangsúlyozni: nem képregényről van szó. Ám Bakacsi Lajos olyan síkbeli helyzeteket teremtett, melyeknek pillanataiból következtetni tudunk akár az előzményekre vagy a következményekre is. Így lesz a kép nemcsak szemléltető eszköz, hanem támasz is.

A harmadik nagy téma a *szokások* bemutatása. Ide tartozik a temető (02= előhang); az eljegyzés: Linda és Kalev (03= 1. ének); a siratás – Linda Kalevet (04= 2. ének); a küzdelem a Vízi-szellemmel – Kalevipoeg (12= 10. ének); a pihenés a földön – Kalevipoeg (14= 12. ének); a fonó lányok (15= 13. ének) és az írásbeliség nyoma (21= 19. ének).

Ezek az alkotások a példaadó mesterek: Buday György és Kós Károly emlékét idézik. Bár csak jelzésekről van szó, ám kedvünk támad az észt néprajzi emlékek megtekintésére. A Rác Endre fényképezte, Bereczki Gábor írta *Észtország, Rokonaink földje* (Corvina Kiadó, Budapest, 1975) mellett ajánlom a budapesti Néprajzi Múzeum kiállítását, s az arról készült dokumentációt! Ám ha van valakinek módja rá, az utazzon el az Európai Unió tagországba is!

Kép és szöveg

Kivételesen nem az eposzból szeretnék idézni, hanem a képzőművész világa mellé illeszteném néhány versemet is.

Alkalmi alkotás

Mit bizonyítsak? – helyettesít írás minden tényt, gesztust; vedd ezt, olvasó! Főlölesleges a szó, a kép, a sírás,

diadal és kudarc, vagy egy utó'só mosoly ... – minék ide összekacsintás! Legyen főlemelő, sárba-taposó...

Ennyi volt. Veled együtt; vagy enyém a az élmény, a kockázat – mi marad? Fogyatkozó évek, képek és néma

emlékek... Akkor nem volt videó vagy dévédé. Van múltba, mennybe létra? Külön fakulunk; az idő meg halad.

Szem-kontaktus, kéz kézbe, a szó szót ér: Végző együttlét így; közelg a *Szótér*.

Vallomás

E mű foglalata életemnek.
Lehet, hogy túlzás, hiszen még nincs vége.
Tovább várni? – Nem tartom véteknék;
összefoglalni: az eddigit kéne!

Lássuk: mennyire gátja éneknek taktus, szótagszám, téma és szerkezet?
Gond – idill: ennek az ellentétnek oldódni kell! Fában így érezet...

Nagy a kihívás: gyöngyöző szavakból – de mennyire fékezhetetlen árja! – bezárható-e szabott sorokból

okos szövegbe? Egyedibe? Várja reakcióját majd olvasóktól.
Új kísérlet? Korábbiaknak párja.

És most látogassuk meg a képeket: teremtsünk kapcsolatot a Bakacsi Lajos ábrázolta világgal és vagy idézzük emlékeinket, vagy szánjuk rá magunkat a világ tüzetesebb megismerésére!

Árpás Károly

EX LIBRIS
SZEPESYARINA
RÁCZ Mária

Oriol Diví fametszete, X2, Op. 260, 55×55

KÉSEI EMLÉKEZÉS GÖNCZI GEBHARDT TIBORRA (1902-1994)

Múlt év április 13-án volt 110 éve, hogy Budapesten megszületett egy kiváló grafikusművész s bélyegtervező. Az Iparművészeti Főiskolára nyert felvételt, ahol kiváló tanárai voltak: Helbing Ferenc és Haranghy Jenő. Kiváló, rendkívüli tehetsége hamar kibontakozott és azonnal már sok újság foglalkoztatta, így a *Vasárnap*, *Érdekes Újság*, *Képes Családi*

Göncki Gebhardt Tibor rézkarca, C3 (1932), 85×60

Göncki Gebhardt Tibor grafikája, P1 (1933), 118×90

Lap, *Képes Sport* és a *Kéve* című mezőgazdasági lap is. Főleg reklámgrafikával foglalkozott kiemelten, s annak minden műfajában tevékenykedett, így tervezett plakátokat, italcímkéket, étlapokat, de ex librist is.

Nagy élvezettel készített mezőgazdasági témájú műveket, s ezek kiállításának grafikai munkáit is ő tervezte.

Rendszeresen pályázott és nyert el munkákat. 1930-ban lett a Klósz György és Fia Grafikai Műintézet Rt.-nek a tervezőművésze.

A Budapesten tartott Eucharisztikus Kongresszusra készített plakátja (1938) nyertes lett, de a kongresszushoz kapcsolódó kiállítások és pannók terveit is ő készítette.

1941-ben jelent meg első bélyegterve, a Széchenyi emléksor, melyet Széchenyi István születésének 150. évfordulójára adtak ki, nagy sikerrel. Ezt követte ugyanez évben a Katona sor, amelynek záróértékét Körünk egykori szeretett elnöke, Fery Antal készítette. Majd jöttek sorban az újabb bélyegsorok, 1941-ben a Repülő Alap III. része, majd a kormányzóhelyettesi gyászbélyeg 1942-ben, ugyanezen évben kiadott Vöröskereszt sorból a 8 filléres érték alkotója, majd 1943-ban a Repülő Alap IV. kiadása, 1944-ben a Vöröskereszt sor, Kossuth sorból ez évben a 4 filléres bélyeg tervezője.

Az 1940-es évektől használta a Göncki előnevet, melyet hivatalosan a névváltozással is felvett, s ez idő után már ezzel a névvel írta alá alkotásait.

Háború után ismét plakáttervezéssel foglalkozott, ez időben sok szükség volt ezekre, s ezek művészi megoldásában sikereket ért el, amiért munkásságát 1952-ben Munkácsy-díjjal is elismerték. De továbbra is tevékenyen vett részt a grafikai

Göncki Gebhardt Tibor grafikája, P1 (1942), 128×90

munkák szinte minden műfajában, továbbra is tervezett ismert szállodáknak, éttermeknek ízléses ital- és étlapokat stb.

Nagyon sikeres volt grafikai munkáiban a szép alkalmi lapok tervezése, így jelentek meg ízléses húsvéti és karácsonyi lapjai.

Szerencsések vagyunk, hogy ez a kiváló művész szép kort ért meg, s szinte az 1980-as évek végéig alkotómunkát végezhettek, s ezek megőrizték nekünk művészetét. A Helikon Galéria 1976-ban kiállításon mutatta be művészetét. Majd 1994. november 20-án bekövetkezett halála egy éves évfordulóján a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban Gönczi Béla és Réz Gyula rendezett nagyon tartalmas és művészi kiállítást (1995. nov. 17-1996. márc. 1.) az emlékére.

Emlékét mi is megőrizzük.

Mayer József

Gönczi Gebhardt Tibor grafikája, P1 (1940), 78×70

AZ EX LIBRIS 100 ÉVE KEREK ÉVFORDULÓKON (1903–2003)

110 éve (1903)

1903. az *első magyar ex libris kiállítás*, helyszíne az Iparművészeti Múzeum volt, szervezője Czako Elemér könyvtáros. Ezen a régi magyar ex librisekre helyeződött a hangsúly, melyek kronologikus rendbe állítva kerültek bemutatásra. A kiállításon némi külföldi anyag, ill. az esztergomi főegyház-megyei könyvtár ex librisai is szerepeltek.

Ez évben született *Dr. Soó Rezső* (1903–1980) botanikus-professzor, neves ex libris és bélyeggyűjtő, az Iparművészeti Múzeum és a keszthelyi Balatoni Múzeum ex libris gyűjteményének megalapozója.

Ez évben született *Dr. Lustig István* (1903–1944) szegedi ügyvéd, a budapesti MEGE és a debreceni Ajtósi Dürer Céh tagja, Vadász Endre grafikus barátja. Gazdag gyűjteményét Soó Rezső vásárolta meg.

100 éve (1913)

1913. *nemzetközi ex libris kiállítás* hazánkban, rendezője a Dr. Siklóssy László (1881–1951) vezette Szent György Céh

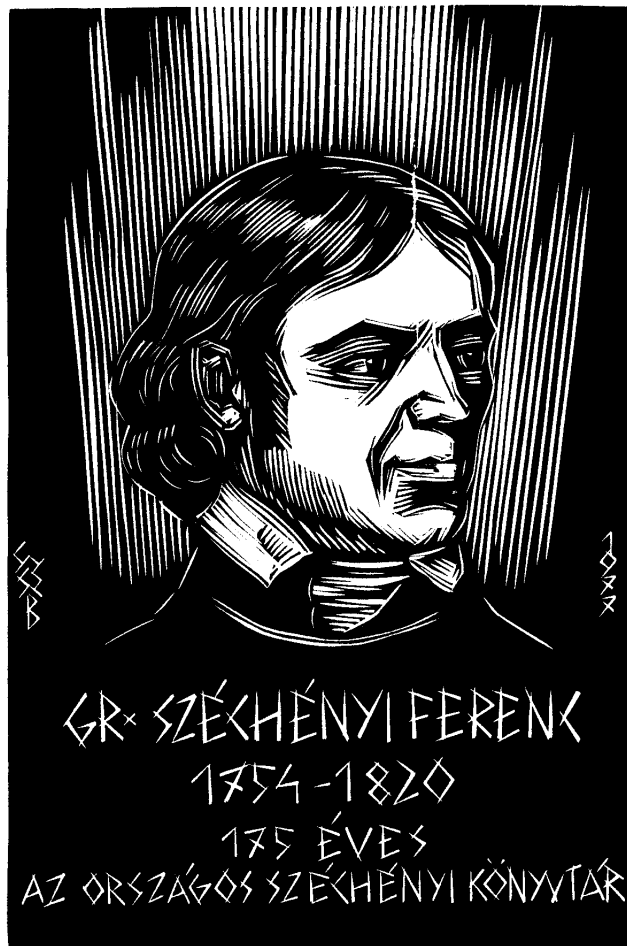
Magyar Amatőrök és Gyűjtők Egyesülete grafikai szakosztálya volt. Emellett az osztrák *Franz von Bayros* (1866–1924) *ex libriseit bemutató kiállítást* is szerveztek, mely erősen erotikus jellege miatt botrányba fulladt. Ez alkalmakra kiadták *A Gyűjtő ex libris* különszámát (Az ex libris Magyarországon és külföldön), ill. Bayros különszámot is megjelentettek.

Megalakult a *Múzeumbarátok Egyesülete* az Iparművészeti Múzeum gyűjteménye gyarapításának elősegítésére.

90 éve (1923)

A Szent György Céh Magyar Amatőrök és Gyűjtők Egyesülete (1909) feloszlása.

A Klimó György püspök nevét viselő *Klimó Könyvtár* gyűjteménye, köteteiben több ezer beragasztott és nyomtatott ex libriszel 1923-ban került a Pozsonyból Pécsre menekülő Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem kezelésébe. (A pécsi *Klimó Könyvtár*at jelenleg muzeális különgyűjteményként őrzi a Pécsi Tudományegyetem Központi Könyvtára.)

Gy. Szabó Béla fametszete, XI (1977), 150×100

80 éve (1933)

Gy. Szabó Béla (1905–1985) ez évtől foglalkozott ex libris készítéssel.

Drahos István (1895–1968) 1933-tól 1957-ig rajztanárként dolgozott Szentesen.

Andruskó Károly (1915–2008) ez évtől nyomdászként tevékenykedett Zentán.

Illyés Sándor László (1906–1978) jogász első, cserkész témájú grafikáját Németh Nándor készítette 1933-ban.

Ez évben született *Takács Dezső* (1933–) pécsi grafikus.

Lippóczy Norbert (1902–1996) magyar születésű tarnóvi gazdamérnök, a szőlős-boros ex librisek gyűjtője feleségül vette a Felső-Sziléziából származó cieszynai Wojnar Kornélia asszonyt.

70 éve (1943)

1943-ban metszette fába első, közkönyvtár (a putnoki könyvtár) számára készített ex librisé *Fery Antal* (1908–1994) szerencsi grafikus. Ugyanez évben lép először ex libriseivel a nyilvánosság elé a Múcsarnokban rendezett kiállításon.

Ez évben született *Meskó Anna* (1943–2007) grafikus, rajztanár, akinek linóra vezetett rajzát rendszerint férje, *Póka György* (1944–) metszette ki.

60 éve (1953)

1953-tól rendezik a *Nemzetközi Ex libris Kongresszusokat* az ex libris élet nemzetközi összefogása, koordinálása, a cse-reforgalom élénkítése érdekében. Ennek gondolatát a comói Gianni Mantero építésmérnök, a világ egyik legismertebb ex libris gyűjtője vetette fel. Az 1953-as első nemzetközi ex libris kongresszus színhelye Kufsteinben (Ausztria) volt. 1953 és 1962 közt évente, majd 1962 utántól két évente tartottak kongresszusokat. Hazánkban 1970-ben Budapesten rendezték a XIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszust.

Sz. G. Ivenszkij (1924–) művészettörténész, festőművész, grafikus 1953-tól volt a Vologdai Képtár igazgatója. Ebbeli minőségében Bélyey Pál mellett nevéhez fűződik az országos Széchényi könyvtárbeli 1967-es *A szovjet ex libris 1917–1967* c. ex libris kiállítás megszervezése.

Kalasznyikov fametszete, Op. 760, 90×60

50 éve (1963)

1963-tól rendezik az *Ex libris Biennálékát* a Malborki Vármúzeumban, a lengyel ex libris élet központjában.

1963-ban megalakult a *moszkvai Ex libris Klub* (MKE, Moszkovszkij klub ekszlibrisisztov).

Varga Sándor Frigyes (1904–1976) bibliográfus, író 1963-ban a Kisgrafika Barátok Köre tagjai számára részletes vezetést tartott az Országos Széchényi Könyvtárban.

1963-ban *Trojan Marian József* (1931–) lengyel származású grafikusművész ex libris kiállítása Szilvásváradon.

40 éve (1973)

Az 1848-as forradalom 125. évfordulóján, 1973-ban *Cegléden* országos kisgrafikai találkozót és ehhez kapcsolódó kiállításokat szerveztek.

Budapest a kisgrafikákon c. kiállítás rendezése Pest és Buda egyesítésének centenáriumi ünnepségéhez kapcsolódóan Budapesten.

1973. március 25-én alakult meg a Pedagógus Szakszervezet keretében a kisgrafikagyűjtők *debreceni* helyi csoportja, Buday Ézsaiás és Sárvány Pál professzorok kezdeményezésére.

A *tatabányai* József Attila Megyei Könyvtár 1973-ban fogott hozzá egy ex libris kör megalakításához.

1973-tól Magyar Mária, a Somogyi-könyvtár munkatársa segítségével ex libris kiállításokat szerveztek *Szegeden*.

30 éve (1983)

Az 1983-as *X. Ceglédi Országos KBK találkozóra* és ezzel egybekötött kisgrafika kiállításra a budapesti és a vidéki körök is hivatalosak voltak.

1983-ban rendezték a *VIII. Balatoni Kisgrafikai Biennálét* a Tihanyi Múzeumban.

Ez évben került sor a *IV. Ex libris Triennáléra* Chrudimban. Megalakulása 80 éves évfordulóját ünnepelte az *osztrák Ex libris Társaság*, az *ÖEG* (Österreichische Exlibris-Gesellschaft).

Paul Pfister (1908–1985) francia professzor, „a magyarok Pali bácsija” 60 ezres kisgrafikai gyűjteményét 1983-ban, halála esetére Colmar város könyvtárára hagyta, ezzel megvetve a könyvtár ex libris állományának alapját.

20 éve (1993)

A *sárvári Sylvester János Könyvtárban* 1993-ban ex libris kiállítást rendeztek *dr. Bakondi Béla* gyűjteményéből.

Erkel Ferenc halálának 100. évfordulójára emlékezve Gyula város (Erkel szülővárosa) önkormányzata és a Dürer Társaság Nemzetközi Ex libris pályázatot hirdetett *Erkel Ferenc az ex libriseken* címmel.

Az Olaszországban, Bolognában működő úgynevezett *Ex libris Akadémia* 1993-ban Soncino városában rendezett kiállítást *Az ex libris mesterei* címmel.

A *Duna menti Országok Nemzetközi Ex libris Találkozója* 1993-ban Linzben került megrendezésre.

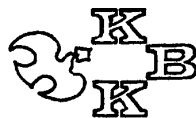
Ez évben halt meg *Sterbenz Károly* (1901–1993) „Sopron grafikus mindenesé”, *Vertel József* (1922–1993) grafikusművész, bélyegtervező, *Kertész Dénes* (1930–1993) Cibakházán élő állatorvos, ex libris gyűjtő.

10 éve (2003)

2003-ban *Vincent van Gogh (1853–1890) születésének 150. évfordulója* alkalmából a hollandiai Nuenen város könyvtárban Van Gogh vonatkozású kisgrafika kiállítás volt megtekinthető.

Szex Libris címmel erotikus ex librisek kiállítására került sor a budapesti Iparművészeti Múzeumban a múzeum és magángyűjtők kollekcijából. Az alkalomra katalógust is megjelentettek.

Vasné Tóth Kornélia

A Kisgrafika Barátok Köre Egyesület

internetes honlapja:

www.kisgrafika.hu

EGY AJKAI KIÁLLÍTÁS MEGNYITÓSZÖVEGE

Tisztelt vendégeink, kedves Ajkaiak!

Nagy öröm az, ha hosszú idő után hazatér valaki. Az megkülönböztetően, amikor 33 év után egy egész csoport tér vissza megalakulása helyére, az Ajkai Nagy László Városi Könyvtár és Szabadidő Központba. Az pedig a még nagyobb dolog, hogy nem tékozló fiúként, nem kérni, hanem teli tarisznyával jöttek. Azért tértek vissza a Kisgrafika Barátok Köre Ajkai Csoportjának tagjai, mert hatalmas értékeket halmoztak fel, és ezt meg akarják osztani velünk. Nemcsak azért, mert nevük alcímében is szerepel, hogy Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület, hanem azért is, mert valóban baráti kör, összetartó csapat, akiknek az a célja, hogy mi, nézők is részesüljünk művészi élményben.

Kiállított darabjaik önálló alkotások, de többnyire gyűjtemények részei. Olyan festmények, grafikák és minikönyvek, amelyeket a csoport tagjai készítettek vagy készítették neves alkotókkal.

A baráti kör történetét megírta Tilhof Endre úr, ez olvasható a kiállítás elején. *(Lásd e cikk végén.)*

Ezért én nem az eseményekkel, hanem az eredménnyel szeretnék foglalkozni.

Az egyik legáltalánosabb közhely, hogy az ember társas lény. De a legigazabb is. Az emberré válás folyamatában az volt a legfontosabb mérföldkő, amikor a hordák közösséggé váltak azzal, hogy a közösen megszerzett javakat közösen használták fel. Azóta a történelem rengeteg fordulatot produkált.

A közösen megteremtett értékek felhasználója hol egy-egy személy, hol egy kisebb csoport lett. Kimondva- kimondatlanul az egoizmus mozgatta a világot.

De szerencsére minden kornak voltak és vannak olyan képviselői, akik egyéniségükkel, munkájukkal, életükkel cáfolni tudják, hogy a társas kapcsolatok ideje lejárt volna.

Ma egy olyan csoport munkájának adózunk nagy tisztelettel, amelynek tagjai különleges közösséget alkotnak. Művészek és műpártolók, akik közvetlen környezetük igényes alakítása céljából műalkotásokat gyűjtenek, de nem csak önmagukat lepik meg a szépség élményével, hanem néha a közönséget is megajándékozzák ezzel.

Mitől különleges ez a társaság?

Azért, mert egy közösséget alkotnak művészek és műpártolók.

Azért, mert egy olyan baráti kör, amelynek tagjai az azonos művészi érdeklődés mellett magánemberként is összetartanak. (Megfordultak már országos találkozók Budapesten, Szegeden, Debrecenben, Szolnokon, Tihanyban, kiállítottak Ajkán, Pápán és Sümegen, de szerveztek közös mulatságot is.)

Azért is különleges, mert képesek megújulni, befogadnak maguk közé fiatalabb, sőt egészen fiatal társakat is. Ilyen Rába Judit, aki Baranyai Ferencsel rendezte ezt a gazdag anyagot.

Leginkább azért, mert magántulajdonukat nem tekintik *magán tulajdonnak*, hanem közkinccsé teszik. Azaz féltve őrzött műalkotásaikat csak addig féltik és őrzik, ameddig lehetőséget nem kapnak, vagy nem teremtenek maguknak a bemutatkozásra.

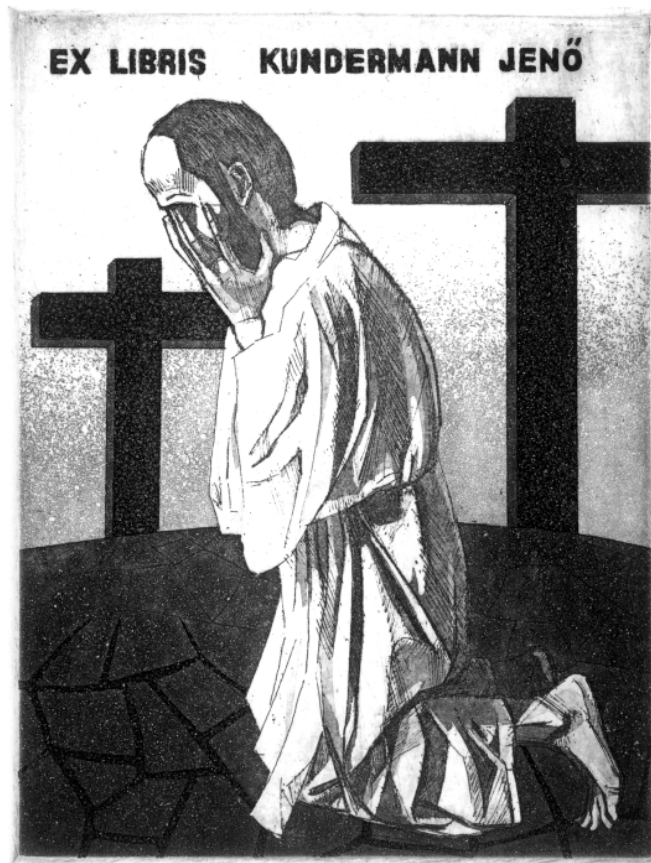
Azért is különleges ez a gyűjteményes kiállítás, mert egy teremben tudják bemutatni Európa, Ázsia és Amerika művészetének egy-két szeletét, mert a gyűjtők a magyar művészek

munkái mellett rendelnek vagy cserélnek alkotásokat a világ minden táján élő partnereiktől.

Kedves vendégeink!

Az Ajkai Kisgrafika Barátok Körének mai kiállítása megmutat, összegez, eligazít.

A kör története mellett fényképeket láthatnak összejöveteleikről. Alatta a tárlóban Ajka egészéről vagy egy városrészeről készült könyvek a csoport egy-egy tagjának dedikálva, benne a tulajdonosnak nevére készült könyvjeggyel, vagyis ex libriszel. Az érdeklődők azt is megtudhatják a kiegészítő anyagból, mi is az a kisgrafika.

Xantus Géza foltmaratása, C5 (1990), 115×88

Megnézhetik a csoport tagjainak készült mini könyveket, mappákat.

Nyomon követhetik a sokszorosító grafika alkotásának folyamatát is.

Itt nem csupán a technikai megoldások sokszínűségére, levelezésre, mintákra, dúcokra gondolok, hanem arra a folyamatra, amelyben *megteremtődik a kapcsolat az alkotó és megrendelő között*. (Az a nagyszerű ebben a műfajban, hogy pl. egy ex libris megrendelője kiválasztja a számára kedves témát és technikát, a művész megalkotja, megvalósítja a közös gondolatot, elküldi a megrendelőnek, majd kölcsönös szimpátia esetén elkészül a limitált példányszámú alkotás.)

Külön tabló készült azon művészek munkáiból, akiknek az ajkaiak kiállítást rendeztek valamikor. Vannak köztük hazaiak és külföldiek is.

Közös bennük az, hogy minden kiállított darab gondolatébresztő, színvonalas alkotás. (Az egyikről sugárzik a derű, a másiktól az elhivatottság, a harmadiktól a meglepő képzettség, vagy éppen a játékoság illetve a koncentráltság.)

Egyik-másik ex libris pár négyzetcentiméternyi papíron olyan művészien tömörített kompozíció, amely képes kifejezni egy egész könyvben, operában, vagy a szívből, lélekben, értelemben egyszerre megjelenő művészi élményt.

Azért ajánlom jó szívvel Önöknek ezt a kiállítást, mert bizonyítja, hogy a művészet nem ismer határokat. Sem térben, sem időben, sem technikában.

Azért is ajánlom, mert itt valóban egymásra találhat az alkotó – néhányan személyesen is megtiszteltek bennünket –, a gyűjtő – ők szinte mindannyian jelen vannak –, és a közönség, vagyis Önök.

Legyen sok örömük ebben a csapatmunkában!

Gyönyörködjünk a kiállított alkotásokban, épüljünk általuk!

Egry József, a Balaton festője azt mondta: *Egy műnek a valódi értékét csak maga a mű mondhatja el, mások csak beszélhetnek róla.*

Én sokat beszéltem, a többit mondja el a kiállítás.

Köszönöm figyelmüket!

Padné Szabó Mária

AJKAI KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE VÁZLATOS ESEMÉNYNAPTÁRA

1980 őszén Medgyesy Miklós művész-rajztanár azzal keresi meg a Városi Könyvtár igazgatóját, Tilhof Endrét, hogy alakítsák meg közösen az ajkai kisgrafika barátok körét. Megkezdődik a szervezés, az érdeklődés élénk, azért is, mert kevesen vannak, akik pontosan tudják mit is jelent a kisgrafika, ill. az exlibris. Az első összejevetelen 1980. november 16-án a szóbeli meghívókra 23 érdeklődő jelenik meg. Medgyesy Miklós tájékoztató előadása után Városi Könyvtár székhellyel megalakul a Kisgrafika Barátok Körének ajkai csoportja. (22 évi működés után 2002-ben megszűnik.)

Belépnek: Bagarus Zoltán, Baranyai Ferenc, Boros Edit, Csité Ferenc, Enyedi Sándor, Fülöp Irén, Gál Zsigmond, Görög Vincéné, Gyurman Csaba, Laluk György, Máriássy Mihályné, Szabó Zoltánné, Vértes Miklós és a Városi Könyvtár – mint intézmény – képviseletében Tilhof Endre.

Medgyesy tanár úr, a csoport létrehozásának kezdeményezője rövid pár hónap után – egyéb elfoglaltságaira hivatkozva – elhagyja a kisgrafika kört.

Még 1980-ban felvesszük a kapcsolatot a budapesti központtal, előfizetjük a *Kisgrafika* című folyóiratot, bekapcsolódunk az ex libris lapok gyűjtésébe. Általában havi rendszerességgel tartunk összejeveteleket, megkezdődnek a cserék, kiállításokat tervezünk.

1981. augusztus 21-22-én részt veszünk Budapesten a Kisgrafika Barátok Köre VIII. Országos Találkozóján.

Első vendégünk 1982. március 31-én Kékesi László grafikusművész. Kisgrafikáiból és bélyegeiből egy hónapig látható – rengeteg látogatót vonzó – kiállítást rendezünk a Városi Könyvtárban.

1982 májusában csoportunk néhány tagja a szombathelyi kisgrafikagyűjtő csoport meghívására részt vesz Vén Zoltán grafikusművész kiállításának megnyitóján.

1982. július 3-4-én három taggal képviseltetjük csoportunkat a Pécsen megrendezett IX. Országos Találkozóon.

1983. február 1-jétől Albrecht Sándor veszprémi újságíró, ex libris gyűjteményéből látható kiállítás a Városi Könyvtár olvasói terében. A kiállítást megnyitja a gyűjtemény tulajdonosa.

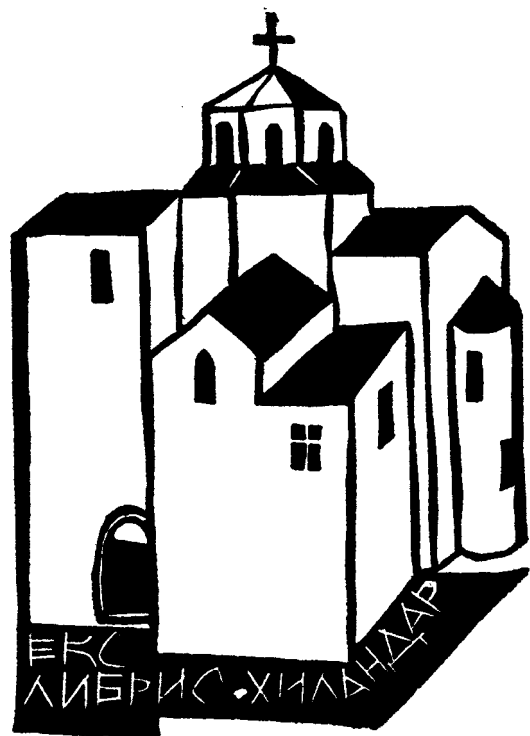
Cegléden, 1983. szeptember 24-25-én a Kisgrafika Barátok Köre X. országos találkozóján Bagarus Zoltán, Görög Vincéné és Tilhof Endre képviseli az ajkai kisgrafika barátokat.

1984. január 28-án, egy hangulatos délutánon vendégünk Tóth Rózsa szegedi grafikusművész. 167 db-ot számláló kisgrafikájából, ex libriséből összeállított gazdag kiállítás ugyancsak a könyvtárban szemlélhető. A kiállítást Gál Zsigmond tanár-festőművész nyitja meg.

Részt veszünk 1984. április 30-án Budapesten, a Fészek Klubban a Kisgrafika Barátok Köre megalakulásának a 25. évfordulóját ünneplő megemlékezésen.

1985 májusában a Kisgrafika Barátok Köre országos vezetősége az ajkai csoportot bízta meg a kétnapos XI. Országos Kisgrafikai Találkozó megszervezésével. Az alkalomra nemzetközi, ex libris és kisgrafikai pályázatot hirdetünk, amelyre – a meghirdetett határidőre – a pályázó művészek 170 pályamunkával jelentkeznek. A bíráló bizottság 93 alkotást javasol kiállításra. Díjazottak: *az Ajka város és természeti környezete; Fekete István; Molnár Gábor író; városi könyvtár; olvasásművelődés témakörökben:* Baranyai Ferenc, Bodnár Imre, Decsi Ilona, Kapolcsi Kovács Csaba, König Róbert, Palásti Erzsébet. *A szénbányászat, ajkai bányák, a bányász munkája kategóriában:* Bagarus Zoltán, Nagy László Lázár, Kósa Bálint. (A kiállítás megrendezéséhez és a díjazáshoz hozzájárul: az Ajkai Bányák, a Timföldgyár és Alumíniumkohó, az Erőmű Vasas Művelődési Ház, a Pannonker...).

A találkozó nyitó napján 1985. augusztus 24-én az ország különböző helységeiből, valamint Romániából, Jugoszláviából, Ausztriából érkezett mintegy 60 vendég Tilhof Endre könyvtárigazgató köszöntő szavai után Ajka várossá nyilvánításának 25. évfordulójára készült *Bakony városa, Ajka* című filmet tekintheti meg. A vetítés után Böröcz Ferenc a városi tanács elnökhelyettese köszönti a vendégeket. Rövid szünet után

Salamon Árpád linómetszete, X3, Op. 43 (1998), 97×70

Kékesi László grafikája, Pl, Op. 388

Patka László, a megyei tanács osztályvezetője mond megnyitó beszédet, nyitja meg a kiállítást és adja át a pályadíjakat. A Városházán elfogyasztott ebéd után megkezdődik a kisgrafikai lapok cseréje, és az egyesületi élet aktuális kérdéseinek megbeszélése. A napot a hangulatos esti baráti találkozó zárja.

Másnap, augusztus 25-én Tihanyban a Képzőművészeti Főiskola új művésztelepét, majd a VIII. Balatoni Kisgrafikai Biennálét tekintjük meg.

1986. május 20-án Andruskó Károly a jugoszláviai Zentán élő festő- és grafikusművész a vendégünk. Alkotásaiból – linó- és fametszeteiből, mini-könyveiből – nyílt kiállítása a Városi Könyvtárban egy hónapig látogatható.

1987. februárban-márciusban *Grafikai technikák. Régi és mai mesterek munkái* című ex libris válogatás látható a könyvtárban Laluk György gyűjteményéből.

A Tihanyban megrendezett XII. Országos Találkozón 1987. június 13-án az ajkai kisgrafika barátok népes csapattal, hét taggal képviseltetik magukat. Megtekintjük az ez évi IX. Balatoni Kisgrafikai Biennálét is.

1988. március 2-án vendégünk König Róbert grafikusművész, főiskolai tanár. Munkáit – kis- és nagygrafikáit – a könyvtári lehetőségnél nagyobb térben, a művelődési központ kiállítótermében mutatjuk be az érdeklődőknek.

Az 1980-as években az alapító tagok közül többen lemorzsolódnak (elköltöznék Ajkáról...), de újabb személyek is csatlakoznak. Így alakul ki a törzsgárda: Bagarus Zoltán, Baranyai Ferenc, Berecz Ottilia, Fülöp Irén, Gál Zsigmond, Görög Vincéné, Krajcsi Tiborné, Kundermann Jenő, Máriássy Mihályné, Vértes Miklós és Tilhof Endre.

A Kisgrafika Barátok Köre XIII. országos találkozóját a szegedi csoport rendezi 1988. június 18-19-én. Itt is jelentős létszámmal (4-5) van jelen az ajkai csapat.

A 30. születésnapját Budapesten, 1989. júniusban, a Fészek Klubban ünnepli a Kisgrafika Barátok Köre. A kiállítással egybekötött rendezvényen is részt vesz csoportunk néhány tagja.

Kihelyezett összejöveteleket is tartunk. Legemlékezetesebb az 1990 májusában, Úrkúton, a Vértes családnál megrendezett jó hangulatú, „lakmározásos” találkozó.

1991. januárban gyászoljuk első halottunkat, Vértes Miklós alapító tagot, aki 73 évesen igazol át az égi kisgrafikások közé.

1992. februárban már a Városi Múzeumban rendezünk kiállítást az ajkai kisgrafika barátok részére készített linó-, fa- és rézmetszetű lapokból.

Színek és fények címmel 1992. áprilisban Krajcsi Tiborné rendez kiállítást változatos, sok lapból álló kisgrafika gyűjteményéből.

1993. január 16-án újra gyászolunk, életének 62-dik évében meghal alapító tagunk, Gál Zsigmond festőművész-tanár úr.

Templomok kisgrafikákon címmel 1993. szeptember 24-étől Kundermann Jenő gyűjteményéből rendezett kiállítás tekinthető meg a Városi Múzeumban. A kiállítást Tomor Sándor plébános nyitja meg.

1994. májusban újra Krajcsi Tiborné gyűjteményéből rendezett kiállítás látható a Városi Múzeumban. Ezúttal gazdag rézkarc gyűjteményét mutatja be.

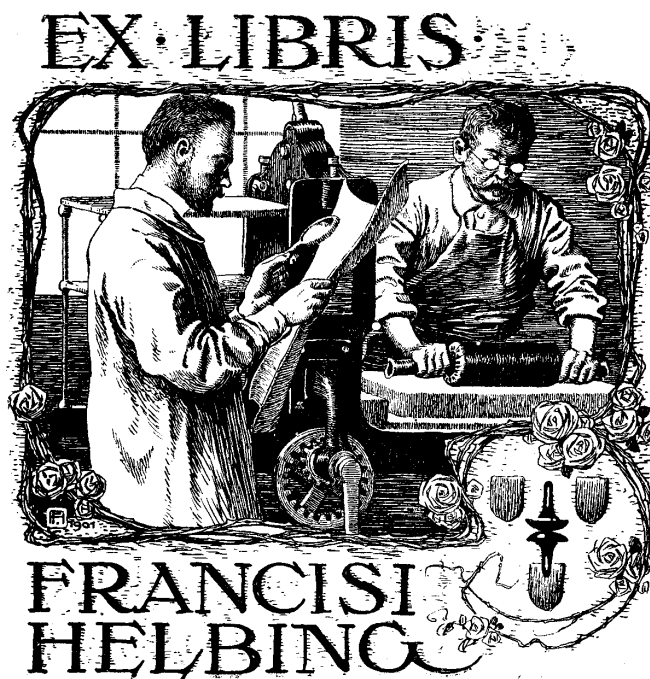
1994. szeptember 27-én vendégünk Ürmös Péter budapesti grafikusművész. Kiállítása a Városi Múzeumban a két Ürmös Péter – nagypapa és unoka – kisgrafikáiból nyújt izelítőt. Megnyitót mond Csabai Tibor művész-tanár.

A Kisgrafika Barátok Köre XIV. országos találkozásának, ill. a 35 éves évfordulónak 1994. szeptember 24-én újra Budapesten a Fészek Klub ad otthont. Az ajkai csoport itt is képviselteti magát.

1995. május 22-étől az AKBK művész tagja, Bagarus Zoltán grafikus, ex libriseiből, nagy- és kisgrafikáiból nyílik kiállítás a Városi Múzeumban. Megnyitja Csabai Tibor az Ajkai Grafikai Műhely vezetője.

1995. december 18-ától Körünk másik művész tagja, Baranyai Ferenc grafikus műveiből látható kiállítás a Városi Múzeumban. Megnyitót mond Csabai Tibor.

„Amott legel hat pej csikó” címmel 1996. október 17-én a Városi Múzeumban Ürmös Péter műveiből nyílik kisgrafika kiállítás. Megnyitót mond, és tárlatvezetést tart a kiállító művész.

Helbing Ferenc grafikája, Pl (1901), 103×100

1997. május 9-én vendégünk Nagy László Lázár ceglédi grafikusművész. Ex libriseiből, kisgrafikáiból összeállított kiállítását *Utazásaim* címmel mutatjuk be a Városi Múzeumban. Megnyitót ismét Csabai Tibor mond.

1997. június 5-étől *Vázlatos üzenetek* címmel Gaál Zsigmond festőművész, Körünk elhunyt tagja munkáiból látható emlékkiállítás a Városi Múzeumban.

Újra gyászolunk, 1999. november 12-én fiatalon meghal az AKBK csoport egyik legaktívabb tagja, Bagarus Zoltán grafikusművész. Sajnos csak 52 év adatott számára, hiányát azóta is érezzük.

2000. november 17-én nyitja meg Csabai Tibor a Városi Múzeumban, a fiatalon eltávozott barátunk, Bagarus Zoltán emlékére az alkotásaiból összeállított kiállítást.

2002. január 31-én meghal az Ajkai Kisgrafika Barátok Köre csoport megalakulásának kezdeményezője, Medgyesy Miklós művész-tanár. Élt 69 évet.

2007. augusztusban 81. életében elhunyt a Kör alapító tagja, Máriaassy Mihályné Darányi Márta.

Saját halottunkként tartjuk számon a zentai otthonában az élők sorából 93 éves korában 2008. február 26-án eltávozó Andruskó Károly grafikusművészt is.

Összeállította Tilhof Endre

Kiadványaink

Andruskó Károly: Ajka. Fametszetek. Veszprém, 1986. 47 t. 7 cm.

Andruskó Károly: Ajka. Fametszetek. 2. javított kiadás. Veszprém, 1989. 47 t. 6 cm.

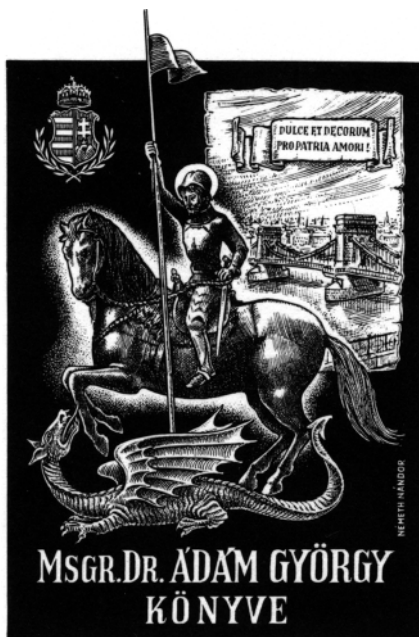
Bagarus Zoltán: Ajka. Ceruzarajzok. Szerk. Tilhof Endre. Veszprém, 1984. 27 t. 10 cm. –

Bagarus Zoltán: Ajka. Ceruzarajzok. 2. bővített kiadás. Szerk. Tilhof Endre. Veszprém, 1989. 45 t. 10 cm.

Bagarus Zoltán, ex-librisei és grafikai (Alkotásjegyzék és kiállítási katalógus), szerk. Tilhof Endre. Pápa, 1995. 8 p.

Országos Kisgrafika Kiállítás. Katalógus. Szerk. Tilhof Endre. Ajka, 1985. 32 t. (Soksz.)

Országos Kisgrafika Találkozó. (Mappa). Összeáll. Tilhof Endre. Ajka, 1985. 22 t. (Soksz.)

Németh Nándor grafikája (1967), 84×55

HÍREK

Oriol M. Diví spanyol bencés szerzetes, kiváló grafikus (ismertetését lásd előző számunkban) 2013. március 20-án, 89 éves korában elhunyt.

Oriol Diví fametszete, X2, Op. 105 (1974), 90×58

Budapesten március első szerdáján a „H13”-ban Kékesi László grafikusművészre (1919. IX. 17.-1993. IV. 18.) emlékeztünk. Különös jelentősége volt még ennek a napnak, hogy felesége, Magdi néni ezen a napon ünnepelte 90. születésnapját. Az ismertetést László nevű fia tartotta, de jelen volt másik fia és leánya is. Az előadó a grafikus és templomfestő életművét vetített képes videóval mutatta be, és egyben kommentálta is a látottakat.

Hajdúböszörményben Józsné Bíró Mária szervezésében a Hajdúsági Múzeumban Salamon Árpád grafikáiból nyílt kiállítás.

Salamon Árpád linómetszete, X3, Op. 64 (2009), 65×90

LAPSZEMLE

Anyagtorlódás miatt a lapszemle egy része a következő számunkban lesz

BOEKMERK 2012/4. Ebben a számban azokat a német képzőművészeket mutatja be a lap, akik készítették legalább egy, vagy annál több ex librist. Meglepetésükre a szerkesztők olyan sok német képzőművész munkásságában bukkantak ex librisekre, hogy két részben tervezik megjelentetni az ezekkel foglalkozó írást. Ebben a számban Corinth, Klee, Kollwitz és Liebermann ex libriseivel foglalkoznak.

Jack van Peer azt vizsgálja, hogyan jelentkezik az állat a régi és a modern ex librisekben. Ez a cikk a majmokkal foglalkozik, a szerző sajnálattal állapítja meg, hogy a vártnál kevesebb a majom témájú ex libris...

Van Peer beszámol egy pilseni kongresszusról, Thalling és Thea Vogelvanger a finnországi FISAE kongresszuson vett részt.

Egy cikk Peter de Coninck belga művészt mutatja be, akit a modern építészet ihlet monumentális rézkarcokra.

Ebben a számban is megszólaltak egy gyűjtőt, Marie-Rose Theunist, aki egyben a Graphia társaság titkára és pénztárosa. A folyóiratba utólag beillesztett kétnyelvű lap arról értesít, hogy Theunis asszony 2013 februárjában elhunyt. 35 évig dolgozott a társaság számára. Az interjú 70. születésnapja alkalmából készítették vele, még elolvasta, de már nem élte meg a lap megjelenését.

Bemutatnak egy bolgár és egy ukrán művésznőt, Galina Pavlovát és Uljana Tursenkót. Mindketten sokoldalúak és „meg kívánják újítani a modern ex libris művészetet”.

NIPPON EXLIBRIS ASSOCIATION NEWSLETTER 2013. január (158. szám). A folyóirat bemutatja az 1946-ban született Kenji Onjoji ex libris művészt, aki Japánban és Franciaországban tanult. Számos kiállítása volt szerte a világban, nagy gyűjtemények is őrzik műveit.

Onjoji elmeséli, hogyan kezdett ex libriseket csinálni. Tíz évesen látott egy barátjánál egy rézmetszetet. A régi metszet megtetszett neki, és megtudta, hogy egy ex libris volt. A fiatal művésznövendék számára azonban túl drága volt a rézmetszéshez szükséges felszerelés. Párizsban a sokszínű nyomatok készítését tanulta meg, és a bolhapiacra régi metszetekre vadászott. Elbűvölték a régi művészek részletekbe menő munkái. Egy kis rézlemezre szeretne volna felvéteni ő is a világminőséget, mint a régi művészek...

A lap beszámol a finnországi Naantaliban tartott FISAE kongresszusról, ahol több japán művész is díjat nyert.

Takao Sano Naantaliban bemutatta, hogyan kell színes fametszetet nyomni. A japán ex libris társaság, a NEA kérte fel erre. Életében először repült Finnországig és vissza, boldog, hogy csak egy szemüveget veszített el a nagy utazás során. Részletesen beszámol a bemutatóról. Bár volt jó tolmácsa, úgy érezte, az ilyen kézműves dolgokat a legjobb a valóságban bemutatni. A közönség feszült figyelemmel követte a munkáját, és tapsal honorálta.

A 2012-es finnországi FISAE kongresszuson Shigeki Tomura két első díjat is nyert. Tiszteletére novemberben Tokióban egy fogadást is tartottak, ahol a művész köszönetet mondott az öt ünneplőknek, és kifejtette, hogy mindig „igazi”, névre szóló ex libriszel pályázik. Addig jósol jövőt e művé-

szeti ágnak, amíg a megrendelők és a művészek csakis első osztályú ex libriseket fogadnak el.

A saporói FISAE kongresszus 20. évfordulóját megünnepezték az esemény „veteránjai”, egykori résztvevői.

2012 novemberében került sor a NEA 15. országos gyűlésére. Az ötven résztvevő változatos programokon vett részt.

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI 2013 március-április. *Egy műértő publicista* címmel egész hasábos cikket közöl dr. Soós Imréről a lap, portréjával illusztrálva. Kiemeli Van Gogh kutatói munkásságát. Egy másik cikk Vályi Csaba Marczibányi Téri Művelődési Központban rendezett kiállításának megnyitószövegét közli, melyet Sinkó István tartott. A cikk mellett Vályi Csaba: Mediterrán falu intarziájának fotója van. Köhegyi Gyula cikke a *Négy évszak* kiállításáról szól.

EXLIBRIS ABOENSIS 2/2013. június. Leila Lehtiranta tollából terjedelmes írás foglalkozik Soós Imrével, 2005-ben készült nagyon jó fényképpel, valamint Vincze László Soós Imre nevére készült ex librisével együtt.

NÉZŐ•PONT 2013. április. Szokás szerint ezúttal is elkápráztatja sokoldalúságával az olvasót e debreceni kiadvány. Tamus István grafikusművészt, aki szintén debreceni, több írásban, sok grafikájának közlésével mutatja be.

NÉZŐ•PONT 2013. május-június. Emlékező sorok dr. Soós Imréről címmel a folyóirat szerkesztője, Vitéz Ferenc ír személyes hangú, kedves sorokat az elhunyt művészettörténészről. Mellette Köhegyi Gyula 2003-ban Soós Imre nevére készült ex librise látható, valamint Fery Antal 1970-ben készült lapja Soós Imrének.

Lapunkat is ismerteti szokás szerint, de megemlíti a Hegyi Beszédesek Társaságának Tompa Mihály 15 versével megjelentetett füzetét is, Lenkey István szerkesztésében. Beszámol Várkonyi Károly centenáriumi kiállításáról (Várkonyi Zsolt – Lenkey Béla rendezésében), Zórád Ernő Debrecenbe ért vándorkiállításáról, valamint, hogy 20 éves a kézdivásárhelyi Incitato művészklub, mellyel kapcsolatban egy albumot is kiadtak, s erről a következő számban fog beszámolni. E művészklub rendszeres résztvevője Vincze László is.

Vincze László linómetszete, X3, Op. 518 (2011), 126×96

KÖNYVESPOLC

KÉT ÚJABB MOHÁCSI KIADVÁNY

A Hegyibeszédesek Baráti Társasága rendületlenül és lelkesült kiadói tevékenységét jelzi két újabb kiadványuk. A sorozat 16. köteteként *Tompa Mihály* tizenöt versét adták közre Imolay Lenkey István szerkesztésével és bevezetőjével a költő születésének 195. évfordulójára. A verseket a Társaság tagjai válogatták, ami – a gazdag életművet tekintve – nem kis feladatot jelenthetett, tekintettel arra is, hogy a sorozatban már korábban megjelentettek egy kisebb összeállítást a költőtől (Imolay Lenkey István: *Az én Tompa Mihályom*). Mindenesetre e rendhagyó közösségi munka révén érdekes olvasnivalót vehet kézbe az érdeklődő. Beköszöntőként egy rövid vallomással (A költő) indul a kötetecske, amit követően, szinte

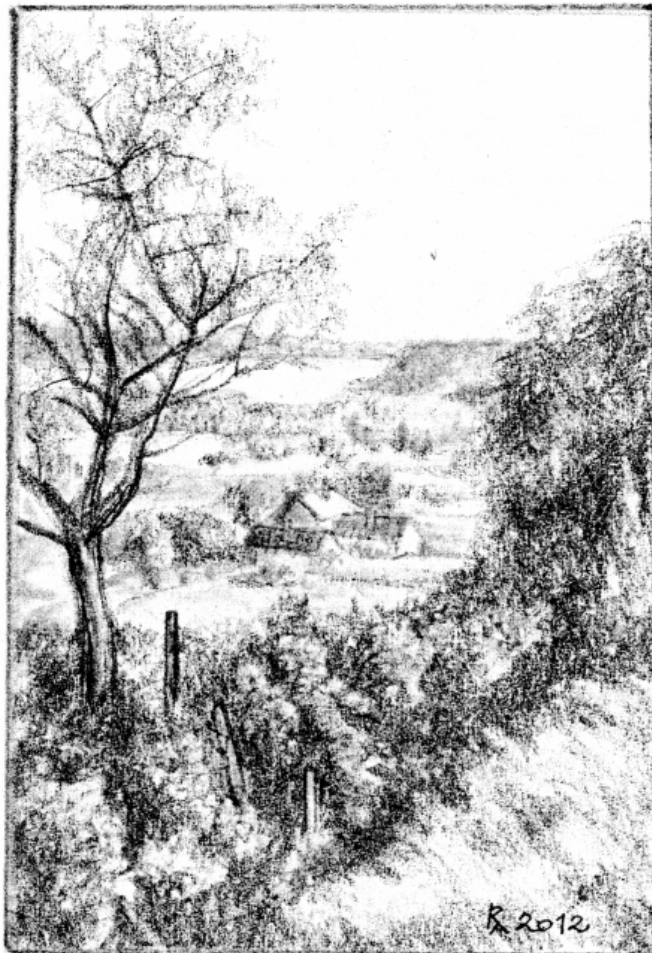
Szabó István László rajza *Tompa Mihály: Forr a világ c. verséhez*
P1 (2012), 125×110

egymást kiegészítve sorjáznak a költemények: szintén vallo-másos ízű verses levelek, a gömői táj hangulatát (is) idéző, az évszakokat tavasztól télig megjelenítő művek, hogy végül – frappánsan – az ó esztendei búcsúztatóval záruljon a válogatás. *Szabó László István* illusztrációi szerencsésen idézik fel (vagy teremtik újjá) a költemények világát: legelsőbbben a táj hangulatát megjelenítő összetettebb kompozíciói, amelyek a költeményektől függetlenül is önálló életet élnek/élhetnek (pl. Télben, a Terebélyes nagy fa című versekhez készült rajzok).

A bevezetőben Imolay Lenkey István írja, Tompa Mihály „a maga idejében, és halála után több mint félévszázadon át a legismertebb, legolvasottabb költők közé tartozott”. Ez a kitűnő válogatás bizonyára hozzájárul ahhoz, hogy a fél évszázad eltelté után is valamelyest visszanyerje ezt a rangját.

Akár Szabó László István, *Repity Aranka* is afféle rendszeres munka- és alkotótársa a Társaság kiadványainak. Ezt ta-

núsítja *Az én Mohácsom 2013* című A/4 méretű naptár, amely a címlappal együtt 13 ceruzarajzát tartalmazza. Rajzai szinte impresszionisztikus érzékenységgel idézik fel szeretett városa jellegzetes látnivalóit. Nem a hasonló kiadványokban ilyenkor szokásos műemlékek bemutatása uralja a sorozatot, hanem finom tónusokkal megfogalmazott, hangulatos, mondhatnánk tájképi ábrázolások (Bédai hangulat, Köldked felé, Kilátás a szőlőhegyről).

Repity Aranka: *Kilátás a szőlőhegyről*
ceruzarajz, P1 (2012), 160×110

Imolay Lenkey István utószavában (mely részletesen méltatja a sorozat erejét) örömmel olvastuk, hogy a rajzok alkotója az elmúlt évi Mohácsi Szalon kiállításon díjat nyert. Gratulálunk, miként Imolay Lenkey Istvánnak, Szabó László Istvánnak, és az ezúttal is kifogástalan munkát végző technikai munkatársaknak: Ádám Miklósnak és Újvári Zsoltnak.

Arató Antal

*

EX MUSICIS MOSTRA INTERNAZIONALE DI EX LIBRIS A TEMA MUSICALE

Kiadták Olaszországban, Finalborgoban (SV) 2009, 119 p.

A bevezető szöveget Gian Carlo Torro úr írta. Hatalmas áttekintést ad a zenei témájú ex librisokról. Összesen 159 grafika képe pontos adatokkal (technika, méret, ahol ismert az évszám is). Sajnos, csak három magyar művésszel találkozunk: Köhegyi Gyula linómetszete Angela Sárközy nevére; Feszt László rézkarca Király Zoltán részére, valamint Ürmös Péter linómetszete Semsey Gábor számára (Erkel Ferenc).

SUMMARY

Kornélia Tóth Vas: The Sun Lends Colour to Flower as Art Does to Life

On 3rd May 2013 Kornélia Vas Tóth started the opening of the exhibition “Ex Libris KBK at H13” (13 Horánszky Street, Budapest) with the above motto. At the exhibition displaying materials from our society KBK a special emphasis was put on the collection of the late lawyer Imre Soós in commemoration.

Károly Árpás: Lajos Bakacsi’s Cuts Illustrating the Kalevipoeg

This speech was delivered by the translator Károly Árpás, in this sense a co-author of the artist, opening the exhibition at Somogyi Library of Szeged, 8th March 2013. The pictures designed for the Estonian national epic were presented as the main part of this event.

József Mayer: A Belated Commemoration of Tibor Gönczi-Gebhardt (1902-1994)

On 13th April 2012 it was the 110th anniversary of the birth of the excellent graphic artist and stamp designer. His main interests included mostly commercial graphics, designing advertising posters, beverage labels, menu cards as well as bookplates and occasional plates.

Kornélia Vas Tóth: A Hundred Years of Ex-Libris on Round Anniversaries

The article follows the last hundred years of ex libris. The major decadal anniversaries between 1903 and 2003 stretched from the first Hungarian ex libris exhibition in 1903 via establishing the international ex-libris congresses in 1953 up to the “Sex Libris” exhibition at the Museum of Applied Arts in 2003.

Mária Szabó Pad: The Opening Text of the Exhibition in Ajka

After 33 years the ex-libris group of town Ajka returned to the place of its foundation, namely the László Nagy Library and Leisure Centre in Ajka. On this occasion an exhibition was arranged showing paintings, miniature books, emphasizing bookplates and featuring photos of the history of the local society.

Endre Tilhof: The Group of Ex-Libris Collectors in Ajka (A Sketch on the Calendar of Events)

The history of the Group of Ex-Libris Collectors in Ajka was chronicled by the director of the municipal library keeping records of the dates of the main the programs, exhibitions, meetings and publications concerning Ajka.

News, Press Review, Books

Stettner Béla linómetszete, X3/2, Op. 325 (1976), 70×58

AUSZUG

Kornélia Tóth Vas: Die Sonne gibt Farben der Blume und die Kunst gibt Farben dem Leben

Am 3-ten Mai hat Kornélia Tóth Vas mit diesem Motto ihre Eröffnungsrede an der Ausstellung „Exlibris in H13“ begonnen. Es wurde einen besonderen Akzent auf die Exlibris – Sammlung des vor kurzem verstorbenen Jurist Dr. Imre Soós und die Erinnerung an ihn gelegt.

Károly Árpás: Die Stiche von Lajos Bakacsi zu Kalevipoeg

Die Eröffnungsrede von Károly Árpás – Schöpfengefährte von Lajos Bakacsi wurde am 8-ten März 2013 in der Somogyi Bibliothek von Szeged vorgetragen. Die Darstellung der zu Kalevipoeg gefertigten - das nationale Epos der Esten – Bilder war die Hauptattraktion der Eröffnung.

József Mayer: Eine verspätete Erinnerung an Tibor Gönczi-Gebhardt (1902-1944)

Am 13-ten April 2012 war 110 Jahre, dass Tibor Gönczi Gebhardt der prominente Graphiker und Briefmarkenplaner geboren ist. Er beschäftigte sich hauptsächlich mit Werbegraphik, er plante Plakate, Etikette, Speisekarten aber auch Exlibris und Gelegenheitsblätter.

Kornélia Tóth Vas: 100 Jahre der Exlibris an runder Jahreswende (1903-2003)

Der Artikel gibt einen historischen Rückblick, wobei folgt auf der Spur die 100 Jahre der Exlibris, die wichtigsten Jubiläen zwischen 1903-2003, begonnen mit der ersten Exlibris-Ausstellung (1903), dann die Begründung des Exlibriskongresses (1953) bis zu der Ausstellung „Sexlibris“ im Jahre 2003.

Mária Szabó Pad: Die Eröffnungsrede der Ausstellung in Ajka

Der Kreis Kleingraphik in Ajka ist zum seinen Gründungs-ort zurückgekehrt, usw. in die Stadt-Bibliothek und Freizeitzentrum László Nagy von Ajka. Aus diesem Anlass wurden Gemälde, Minibücher, graphische Werke ausgesetzt. Exlibris und Fotos aus der Geschichte des Kreises ausgestellt.

Endre Tilhof: Kreis der Kleingraphikfreunde von Ajka (Kalender der Ereignisse)

Die Geschichte des Kreises wurde von Endre Tilhof, Direktor der Stadtbibliothek zusammengestellt. Er hat die Spure der Ereignisse von Monat zu Monat, Tag zu Tag geschrieben, so die wichtigsten Veranstaltungen, Ausstellungen, Treffen, daneben auch die auf Ajka bezogenen Kleingraphikwerke.

Nachrichten, Presseschau, Bücherregale

Kőhegyi Gyula linómetszete, X3/2, 87×73

Fery Antal grafikája, P1/2, 65×70

DR. VIRÁGH ZOLTÁN

Baász Imre (RO) linómetszete, X3, 100×75

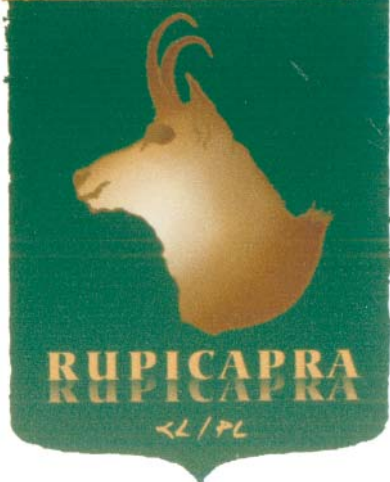
Kerégyártó László grafikája, CAD, 65×65

Bálint Ferenc - Divi M. Oriol, C3C5 (2013), 130×50.tif

BUDAPEST
JÓZSEFVÁROS
Zerge utca 12.

1912-2012

Kerégyártó László grafikája, CAD, 90×53

A Zerge (ma Horánszky) utca 12-es számú, 100 éves házban lakott Pesti László gyűjtőtagunk

Kőhegyi Gyula fametszete, X2/2, 70×48